

УДК 336.77.01

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.22.18>**Хома І.Б.**

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри фінансів,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3737-1601>**Ляшенко А.О.**

бакалавр,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0028-3244>**Лук'янський О.Б.**

аспірант,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6264-5250>**Khoma Iryna, Liashenko Anna, Lukianskyi Oleh**

Lviv Polytechnic National University

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ У БАНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FORMATION OF A CREDIT RISK MANAGEMENT SYSTEM IN A BANK UNDER MARTIAL LAW

Стаття присвячена дослідженню аспектів формування ефективної системи управління кредитним ризиком у банківських установах України в умовах воєнного стану. Розглянуто основні джерела кредитного ризику, що посилюються під час війни, зокрема через макроекономічну нестабільність, підвищений ризик неповернення кредитів і зниження кредитоспроможності клієнтів. Оцінено динаміку кредитного портфелю банків, а також тенденції змін у частці непрацюючих кредитів у найбільших банках України з початку повномасштабних бойових дій. Проведено аналіз виконання банками нормативів кредитного ризику, що відображає їхню здатність адаптуватись до змін в економічному середовищі. Особливу увагу приділено методам управління кредитним ризиком. Стаття пропонує підходи до зниження кредитного ризику, що є критично важливими для підтримання фінансової стійкості банківської системи в кризових умовах.

Ключові слова: банківська система, воєнний стан, кредитний портфель, макроекономічна нестабільність, методи зниження кредитного ризику, непрацюючі кредити, нормативи кредитного ризику, ризик-менеджмент, фінансова стійкість.

The article examines the formation of an effective credit risk management system in banking institutions of Ukraine under martial law, which is extremely relevant due to significant changes in the financial environment caused by the war. Attention is focused on the main sources of credit risk, which are significantly increased in the context of instability caused by macroeconomic fluctuations, reduced customer solvency and increased probability of loan default. The dynamics of the loan portfolio of the banking system of Ukraine, as well as trends in the share of non-performing loans in the largest banks of Ukraine, are analysed, which allows to assess the overall impact of crisis events on the financial condition of banks. Special attention is paid to the assessment of compliance of Ukrainian banks with credit risk standards, which reflects their ability to comply with regulatory requirements in the crisis period. The article considers main theoretical and methodological aspects of improvement of credit risk management. It emphasises the importance of introducing innovative approaches to risk management, such as diversification of loan portfolios, changing credit risk limits and providing additional guarantees, which help to reduce the overall vulnerability of the banking system. The article also examines the functions of the risk management system of banks and highlights the practical aspects of credit

risk management in times of war. Among the risk management tools, the article highlights the automation of monitoring and analysis processes, which allows for prompt identification and assessment of potential risks, as well as quick decision-making to prevent problem situations. The article proposes a comprehensive approach to credit risk management that takes into account current challenges, including macroeconomic and political factors that significantly affect the financial stability of banks. Effective implementation of these measures is critical for maintaining the stability of the banking system and ensuring financial security in Ukraine, especially in the context of a prolonged crisis.

Keywords: *banking system, martial law, credit portfolio, macroeconomic instability, methods of reducing credit risk, non-performing loans, credit risk standards, risk management, financial stability.*

Постановка проблеми. Проблема управління кредитним ризиком є однією з ключових для банківського сектору, оскільки саме цей ризик найбільш суттєво впливає на фінансову стабільність та платоспроможність банківських установ. В умовах воєнного стану кредитний ризик посилюється через економічну нестабільність, зниження платоспроможності позичальників та збільшення частки непрацюючих кредитів. Це створює значні виклики для банків у забезпеченні безперервної роботи, виконанні зобов'язань перед клієнтами та дотриманні нормативів, встановлених регуляторами. Відтак, постає проблема необхідності розробки адаптивних методів управління кредитним ризиком, що дозволять банкам ефективно реагувати на сучасні загрози і підтримувати фінансову стійкість в умовах кризового періоду, а також за їх участі сформувати дієву систему управління кредитним ризиком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління кредитними ризиками привертало увагу багатьох науковців, особливо в умовах зростаючих викликів, що постали перед банківським сектором України. Значний внесок у дослідження цієї тематики зробили такі вчені, як О.А. Боднар, К.В. Тішечкіна, Г.Ю. Іваненко [2], О.А. Криклій, Н.Г. Маслак [5], А. Щербіюк, Н. Ткачук [13], І. Доценко [3], Ж.С. Шило [11] та інші. Вони акцентували увагу на розробці підходів до оцінки та управління кредитними ризиками банків, пропонуючи методологічні основи та інструменти для зниження ризиків у звичайних умовах та під час економічних криз. Однак більшість досліджень охоплює довоєнний період, коли умови ведення банківської діяльності значно відрізнялися від сучасних реалій воєнного часу. Зміни в макроекономічному середовищі, нестабільність платоспроможності клієнтів та збільшення частки непрацюючих кредитів вимагають перегляду і доповнення існуючих підходів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження підходів до формування системи управління кредитним ризиком у банківській діяльності в умовах воєнного стану, а також дослідження динаміки кредитного ризику у банківських установах України в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі актуальним є детальний аналіз управління кредитними ризиками в українських банках з урахуванням специфіки воєнного стану, а також оцінка нестабільної динаміки проблемних кредитів, що спостерігається серед банків різних форм власності, включно з державними, приватними та банками з іноземним капіталом. Оскільки банківський кредит залишається основним джерелом фінансової підтримки для підприємств та економічного зростання, то поточна криза та воєнні умови значно зменшують кількість надійних позичальників. Це вимагає ретельної перевірки та ранньої діагностики платоспроможності позичальників, як фізичних, так і юридичних осіб, що істотно впливає на рівень кредитного ризику в банках [10, с. 296].

Кредитний ризик являє собою потенційну загрозу для доходів і капіталу банку, яка виникає, коли контрагент не здатен виконати умови фінансової угоди або інші зобов'язання перед банківською установою. Цей вид ризику істотно впливає на процес управління банком, визначаючи особливі підходи для зменшення його рівня. Успішне управління кредитним ризиком для кожного окремого випадку є критичним

для підтримки високої якості кредитного портфелю, адже саме від цього залежить стабільність та надійність банку. Водночас, ефективна кредитна політика дозволяє запобігти зростанню загального рівня кредитного ризику, забезпечуючи стабільність і підвищення фінансової стійкості банку в умовах нестабільного економічного середовища [3, с. 157].

Джерелами кредитного ризику є різноманітні фактори, що сприяють виникненню невизначеності під час здійснення кредитних операцій. Хоча банківські установи не можуть повністю захиститися від негативного впливу цих факторів, вони зобов'язані враховувати їх у своїй діяльності та розробляти відповідні заходи для своєчасного реагування на них. Це дає змогу банкам адаптуватися до змін або нейтралізувати вплив ризиків на свої фінансові показники. Комерційні банки демонструють фінансову стабільність, коли прийняті ризики перебувають під контролем і не виходять за межі допустимих фінансових можливостей установи. Чинники кредитного ризику можуть бути класифіковані за різними категоріями, що дозволяє банкам розробляти диференційовані підходи до управління ризиками. Детальну класифікацію таких факторів наведено на рис. 1.

Класифікація чинників впливу на кредитний ризик банку відбувається за трьома групами: зовнішнє середовище, внутрішні чинники банку та фактори, пов'язані з діяльністю позичальника. Кожна з цих груп чинників відіграє важливу роль у формуванні кредитного ризику, адже кредитна діяльність банку залежить як від внутрішніх управлінських процесів, так і від зовнішнього середовища, що включає політичні, економічні та регуляторні умови, а також від платоспроможності та надійності самих позичальників. Наприклад, нормативно-регулятивні та макроекономічні чинники створюють основу для стабільності банківської системи в цілому, однак політична нестабільність і непередбачувані обставини можуть суттєво ускладнити кредитний процес, викликаючи труднощі з погашенням позик та підвищуючи рівень кредитного ризику.

Внутрішні чинники банку, такі як стратегічні аспекти, організаційна структура, управлінські процеси та інформаційне забезпечення, визначають якість управління ризиками в самому банку. Наявність продуманої стратегії управління кредитним ризиком та ефективних управлінських процедур дозволяє банку оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та мінімізувати втрати. Водночас, чинники, пов'язані з діяльністю позичальника, такі, як його фінансове становище, умови кредитної угоди та рівень обслуговування боргу, мають безпосередній вплив на рішення банку щодо видачі кредитів та на подальші ризики неповернення коштів. У цілому, розуміння та ефектив-

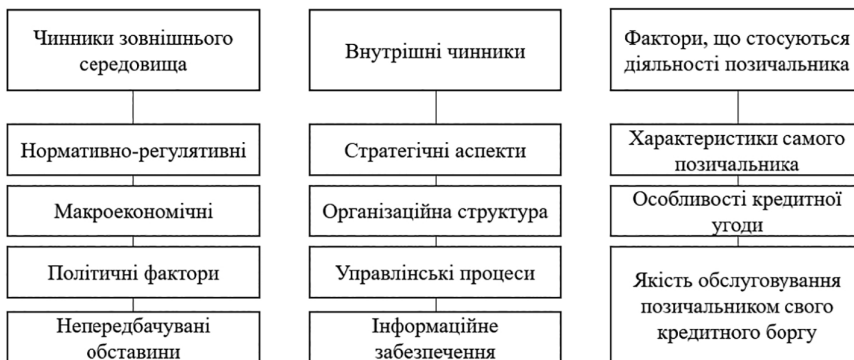

Рис. 1. Класифікація джерела кредитного ризику

Джерело: [9, с. 3–4]

ний моніторинг цих чинників сприяють зниженню рівня кредитного ризику та забезпеченню стабільності банківської діяльності в умовах невизначеності та нестабільності.

З огляду на постійну мінливість і нестабільність ринкового середовища, ефективне управління ризиками стає критично важливим для банків та інших учасників фінансового ринку, тому визначивши джерела кредитного ризику, важливо дослідити його методи управління.

Сучасні методи управління ризиками в банківській сфері спрямовані на забезпечення стабільності та надійності банків навіть у нестабільних умовах [1, с. 283]. Досягти цього можна за допомогою комплексного підходу, який поєднує інтегровану систему управління ризиками, стратегічне планування, застосування сучасних технологій і формування культури ризик-менеджменту в банку. Такий підхід надає банківським установам можливість гнучко реагувати на зміни в економічному середовищі та підтримувати стабільність у непередбачуваних умовах.

На сьогодні оцінка кредитних ризиків та пошук ефективних способів їх мінімізації є одним із найактуальніших питань для банків як окремих установ, так і для банківської системи загалом. Це зумовлює необхідність створення для кожного банку ефективної системи управління кредитними ризиками, яка дозволить оперативно реагувати на можливі загрози та мінімізувати ризики неповернення кредитів. Методи захисту і зниження ступеня кредитного ризику поділяються на дві групи: внутрішні та зовнішні методи (див. табл. 1).

Внутрішні методи спрямовані на контроль та регулювання ризику безпосередньо в межах діяльності банку, що дозволяє мінімізувати ймовірність неповернення кредитів завдяки ретельному аналізу й оцінці кредитоспроможності позичальника. Визначення видів та умов проведення кредитних операцій, а також оцінка платоспроможності позичальника сприяють зменшенню ризику через попередній відбір надійних клієнтів, що є основою для прийняття обґрунтованих кредитних рішень.

Додатково, внутрішні методи, такі як створення резервних фондів та встановлення лімітів на кредитування, формують фінансову подушку безпеки для покриття можливих збитків. Стратегія контролю за поверненням кредитів і вимоги щодо гарантій і застав дозволяють банку мати певний рівень страхування від втрат, пов'язаних з кредитним ризиком. Диверсифікація форм та строків надання кредитів підвищує стійкість банку, розподіляючи ризики серед різних типів позичальників і знижуючи залежність від певних видів кредитних операцій [5, с. 13].

Зовнішні методи захисту кредитного ризику, такі як: обмеження кредитування згідно з нормативами НБУ, формування резервів, страхування кредитів, а також гарантійні угоди та укладення договорів поруки є важливими інструментами для зниження ризику на макрорівні. Такі заходи дозволяють банку зменшити вплив зовнішніх фак-

Таблиця 1

Методи захисту і зниження ступеня кредитного ризику

Внутрішні методи	Зовнішні методи
Визначення видів та умов проведення кредитних операцій	Обмеження кредитування згідно з нормативами НБУ
Оцінка платоспроможності позичальника	Формування резервів відповідно до вимог НБУ
Створення резервних фондів	Гарантійні угоди
Встановлення лімітів на кредитування	Укладення договорів поруки
Диверсифікація форм та строків надання кредитів	Використання застави
Контроль за поверненням кредитів	Страхування кредитів
Вимоги щодо надання гарантій і застави	Розподіл ризиків між сторонами

Джерело: [1, с. 285]

торів і розподілити відповідальність між учасниками угод, що в кінцевому результаті сприяє загальному зміцненню фінансової стабільності банківської системи.

Після розгляду методів управління кредитним ризиком, які спрямовані на мінімізацію потенційних збитків та підвищення фінансової стійкості банків, доцільно проаналізувати фактичні результати цих заходів у контексті динаміки загального кредитного портфелю українських банків (див. рис. 2). Оцінка змін у обсягах кредитування та частці непрацюючих кредитів дозволяє зрозуміти, як внутрішні та зовнішні методи управління ризиком впливають на стабільність банківської системи, особливо в умовах економічних викликів і зростання ризиків, пов'язаних з війною, що розпочалася у 2022 році [2, с. 24].

Протягом всього періоду спостерігається поступове зростання загального обсягу кредитного портфелю банків: від 1 193 558 млн грн на початку 2019 року до 1 257 997 млн грн у вересні 2024 року. Незважаючи на незначні коливання у проміжні періоди, тенденція вказує на стабільне збільшення обсягу кредитів. Це може свідчити про поступове відновлення економічної активності та нарощування кредитування, що позитивно відображається на обсягах банківського портфелю. До початку війни у 2022 році в Україні спостерігалось поступове скорочення частки непрацюючих кредитів: з 52,85% у 2019 році до 30,02% на початку 2022 року. Це свідчило про позитивну динаміку у банківській системі, коли банки поступово знижували ризики та підвищували якість свого кредитного портфелю. Однак з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році економічна ситуація значно ускладнилася, що вплинуло на стабільність кредитного ринку. Після 2022 року динаміка дещо змінилася: хоча обсяг кредитного портфелю продовжував зростати, темпи зниження частки непрацюючих кредитів (NPL) сповільнилися, а сама частка залишалася на рівні близько 37–38% протягом 2023 року, що може свідчити про зростання економічних ризиків і складнощів з поверненням кредитів під час воєнного стану. Лише у 2024 році вдалося відновити тенденцію до зниження NPL, що ймовірно пов'язано зі стабілізацією ситуації та адаптацією банків до нових економічних умов.

Таким чином, аналізуючи загальні тенденції в динаміці кредитних портфелів банківської системи України, можна помітити позитивний вплив стабілізаційних заходів, які банки реалізували навіть у складних економічних умовах. Поступове зростання обсягів кредитування до 2024 року, попри воєнні виклики, свідчить про прагнення

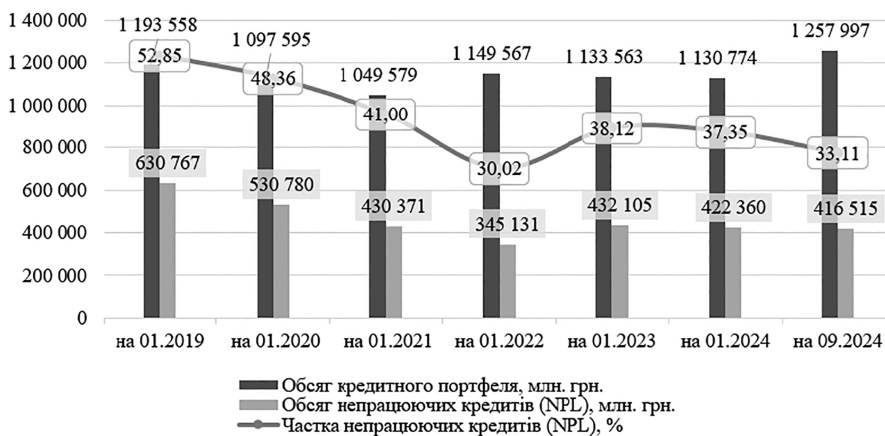

Рис. 2. Динаміка кредитного портфелю банківської системи України в 2019–2024 роках

Джерело: [7]

банківської системи адаптуватися до змін та підтримувати економіку [13, с. 6]. Поряд із цим, варто врахувати, що частка непрацюючих кредитів (NPL) почала знижуватися лише після пікових значень 2022–2023 років, що вказує на складний процес відновлення, під час якого банки поступово покращували управління ризиками та знижували рівень проблемних позик у своїх портфелях. З метою більш детального аналізу дослідимо динаміку кредитних портфелів і частку непрацюючих кредитів (NPL) в десяти найбільших банках України (табл. 2).

Загальна тенденція вказує на зростання обсягів кредитних портфелів для більшості банків, за винятком певних коливань. Наприклад, ПриватБанк, Ощадбанк та Укресімбанк суттєво збільшили свої кредитні портфелі, що може бути пов'язано з їхньою роллю в підтримці економіки під час війни та поступовою стабілізацією фінансового сектору. Водночас деякі банки, такі як ОТП Банк, навпаки, зменшили обсяг кредитного портфелю, ймовірно через більш консервативну політику в умовах високих ризиків.

Щодо динаміки частки непрацюючих кредитів (NPL), то в більшості банків спостерігається зростання цього показника на початку війни у 2022–2023 роках. Наприклад, в Ощадбанку NPL виросли з 33,1% на початку 2022 року до 46,4% на початку 2023 року, а в Укресімбанку – з 31,2% до 43,3% за цей же період. Це зростання можна пояснити впливом війни, яка призвела до різкого зниження платоспроможності позичальників, збільшення кредитних ризиків та економічної нестабільності. ПриватБанк, який має одну з найвищих часток NPL серед банків (69,9% на початок 2022 року), також зіткнувся зі зростанням проблемних кредитів, хоча до вересня 2024 року показник знизився до 57,9%, що свідчить про певні успіхи у скороченні кредитних ризиків [8].

Після першого року війни, у 2023–2024 роках, ситуація дещо стабілізувалася: частка NPL у деяких банках почала знижуватися або залишилася на стабільному рівні. Наприклад, Райффайзен Банк після пікового рівня NPL у 15,3% на початку 2024 року знизив його до 11,8% у вересні 2024 року, а банк Південний скоротив NPL з 14,8% у 2023 році до 6,2% у 2024 році. Це може свідчити про поступове відновлення платоспроможності позичальників, адаптацію банків до воєнних умов та посилення управління кредитними ризиками.

Дослідження динаміки наданих кредитів і частки непрацюючих кредитів найбільших банків України свідчить про необхідність додаткового аналізу нормативів кре-

Таблиця 2

**Динаміка наданих кредитів та частки непрацюючих кредитів
у загальній сумі кредитів найбільшими банками України
(за кредитним портфелем) з 01.2022 по 09.2024 рр.**

Назва	Обсяг кредитного портфелю млн грн				Частка непрацюючих кредитів (NPL), %			
	01.2022	01.2023	01.2024	09.2024	01.2022	01.2023	01.2024	09.2024
ПриватБанк	249621	258832	285836	308568	69,9	69,2	63	57,9
Ощадбанк	116548	142161	149163	160487	33,1	46,4	46	41,2
Укресімбанк	110122	129119	115245	133288	31,2	43,3	43,8	37,4
Райффайзен Банк	74386	85365	72947	87827	2,2	12,8	15,3	11,8
Укргазбанк	63112	79320	78090	82818	10,3	28,2	31,7	30,8
Сенс Банк	73411	70031	64881	77378	16,5	32	44,4	40,7
ПУМБ	59031	60911	66393	67714	7,1	24,4	11,6	11,3
Універсал	29552	32585	45380	55495	8,6	14,3	5,3	4,3
ОТП Банк	44799	39458	34948	39121	6,1	18,5	21,7	16,4
Південний	21404	20195	21554	28779	2,4	14,8	14,5	6,2

Джерело: [8]

дитного ризику для підвищення стійкості банківської системи в умовах економічної нестабільності. Нормативні показники відіграють важливу роль у визначенні рівня кредитного ризику, допомагаючи уникнути надмірної концентрації цього ризику в банківських установах. Економічні нормативи, затверджені Національним банком України, створюють основу для системи обмежень, яка спрямована на контроль та зниження кредитного ризику в банках. Як свідчать офіційні дані, у період з 2019 по 2023 роки українські банки дотримувалися всіх визначених нормативів кредитного ризику, що підтверджується даними у табл. 3 [9, с. 8].

Аналізуючи дані з табл. 3 щодо дотримання банками України нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9) за період з 2019 по 2023 роки, можна зробити висновок, що всі нормативи залишалися в межах встановлених регулятором обмежень, хоча їхні значення поступово знижувалися. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) протягом зазначеного періоду залишався на стабільному рівні, з невеликим зниженням з 19,83% у 2019 році до 17,80% у 2023 році, що свідчить про контролювану концентрацію ризику на окремих клієнтах. Така стабільність значень Н7 є свідченням обережної політики банків у роботі з великими контрагентами.

Щодо нормативу великих кредитних ризиків (Н8), спостерігається суттєве зниження з 176,23% у 2019 році до 72,35% у 2022 році, після чого відбулося незначне зростання до 86,33% у 2023 році. Це свідчить про значну роботу банків у напрямку зниження концентрації великих кредитних ризиків, що покращує фінансову стійкість банківської системи. Норматив Н9, який обмежує ризик за операціями з пов'язаними особами, також демонструє стабільну тенденцію до зниження, знизившись з 10,41% у 2019 році до 2,81% у 2023 році. Така динаміка свідчить про посилення контролю банків за операціями з пов'язаними особами, що зменшує ризики конфлікту інтересів і підвищує рівень прозорості діяльності банківських установ.

Аналіз дотримання банками України нормативів кредитного ризику демонструє, що вітчизняні установи прагнуть зменшити концентрацію великих ризиків та мінімізувати операції з пов'язаними особами, що є основою для зміцнення їх фінансової стійкості. Ця тенденція підкреслює важливість впровадження надійної системи управління кредитними ризиками, яка дозволить банкам не лише відповідати регуляторним вимогам, а й ефективно контролювати власний кредитний портфель.

Управління кредитними ризиками банку передбачає комплекс заходів для своєчасного виявлення, оцінки, моніторингу та контролю за ризиком кредитування, що дозволяє зменшити його вплив на фінансову діяльність установи. Основною метою такого управління є максимізація прибутків при дотриманні визначеного рівня ризику, зафік-

Таблиця 3

Оцінка дотримання банками України нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9) з 2019 по 2023 рр.

Норматив	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %) (Н7)	19,83	17,61	19,14	18,6	17,8
Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу) (Н8)	176,23	105	87,39	72,35	86,33
Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %) (Н9)	10,41	7,02	4,1	3,71	2,81

Джерело: [7]

сованого у внутрішніх документах банку, таких як декларація схильності до ризиків і кредитна політика. Це означає, що управління кредитними ризиками прагне досягти збалансованого співвідношення між потенційною вигодою та прийнятним рівнем ризику, формуючи кредитний портфель, який приносить найбільшу прибутковість при мінімальних ризиках [6, с. 180].

Зазначені аспекти створюють підґрунтя для необхідності розробки та впровадження системи управління кредитних ризиків в банківських установах. Необхідність своєчасного створення та ефективного використання надійної системи управління кредитними ризиками є ключовим завданням для банківської установи, що прагне зменшити можливі збитки та підтримати стабільність фінансових операцій. Така система охоплює різні елементи, які комплексно взаємодіють задля контролю та мінімізації кредитних ризиків.

Центральними складовими системи управління кредитними ризиками є суб'єкти, об'єкти, методи та інструменти управління, а також підсистеми забезпечення. Суб'єктами управління виступають керівництво банку, апарат управління, персонал, зокрема ризик-менеджери, що відповідають за виконання відповідних заходів у межах політики управління ризиками. Об'єктом управління є як індивідуальні кредитні ризики, пов'язані з окремими позичальниками, так і портфельні ризики, що стосуються загального кредитного портфелю банку. Це дозволяє охопити всі рівні ризиків, з якими може стикнутися установа.

Методи та інструменти управління визначаються специфічними підходами до аналізу ризику кожного окремого позичальника та кредитного портфелю загалом. Підсистеми забезпечення, включаючи нормативне, інформаційне, технологічне та кадрове забезпечення, сприяють належній реалізації процесів управління. Разом із культурою управління та кодексом поведінки, що встановлюють етичні та професійні стандарти, ці елементи формують інтегровану систему для ефективного контролю кредитних ризиків у банку.

Основними принципами управління кредитним ризиком у банку є такі [12, с. 69]:

- принцип єдності, який підкреслює взаємозалежність ризиків у кредитному портфелі, оскільки один невчасно виявлений ризик може спричинити інші;
- принцип самоконтролю, що забезпечує постійний контроль ризиків менеджерами;
- принцип прогнозування та оперативності, згідно з яким банк має завчасно знати про потенційні ризики та їх наслідки;
- принцип власного механізму управління, який враховує специфіку діяльності банку;
- принцип пріоритетності, який встановлює основні напрями роботи з ризиками;
- принцип ефективності, що сприяє постійному вдосконаленню системи управління ризиками;
- принцип резервування, який передбачає створення резервів для покриття можливих збитків;
- принцип документарності, що включає обов'язкове оформлення і реєстрацію всіх етапів управління ризиками.

Реалізація цих принципів дає змогу банку ефективно контролювати кредитний ризик і зменшити втрати у випадку його виникнення. Основними заходами системи управління кредитними ризиками є формування ефективної системи управління ризиками, яка включає комплексні дії, спрямовані на мінімізацію наслідків непередбачених негативних ситуацій. Кредитний комітет банку повинен розглядати лише ті заявки на кредит, що відповідають внутрішнім стандартам та політиці управління ризиками конкретного банку. Також необхідно встановити рекомендації для регулювання процедури укладення кредитних угод, де визначається перелік необхідної документації та процедури комплексного аналізу кредитоспроможності позичаль-

ників. Цей аналіз базується на кредитній історії клієнта, фінансовому стані, рівні зобов'язань тощо.

Важливим елементом є розробка внутрішньої системи банківських лімітів, що допомагає диверсифікувати кредитний портфель за різними критеріями, такими як: термін, сфера діяльності, тип кредиту та територіальне розташування. Крім цього, банк збирає інформацію про кредитний ризик та застосовує систему його оцінки, яка враховує кількісні та якісні показники [11, с. 21]. До основних елементів системи управління кредитним ризиком також належать: оцінка кредитної пропозиції, організація кредитної діяльності, авторизація кредитів, кредитний моніторинг, відновлення проблемних кредитів, встановлення лімітів, кредитно-інформаційна управлінська система, ціноутворення на кредити та управління кредитним портфелем.

Висновки. Система управління кредитними ризиками в банках під час воєнного стану потребує адаптації до складних умов, спричинених нестабільністю економічного середовища та зниженням платоспроможності позичальників. У такій ситуації банкам необхідно приділяти особливу увагу перевірці фінансового стану позичальників та використовувати сучасні методи управління ризиками, зокрема ранню діагностику та моніторинг платоспроможності. Це дозволить зменшувати рівень проблемних кредитів та підтримувати стабільність кредитного портфелю. Одночасно банки повинні впроваджувати ефективну кредитну політику та використовувати внутрішні і зовнішні методи управління ризиками для зменшення загальних ризиків.

Аналіз кредитного портфелю українських банків показує, що навіть у складних умовах воєнного стану банки адаптуються до викликів, знижуючи частку непрацюючих кредитів завдяки використанню комплексних заходів управління ризиками. Внутрішні методи включають створення резервів, встановлення кредитних лімітів і контроль за поверненням кредитів, що забезпечує певний рівень захисту. Зовнішні методи, такі як: дотримання нормативів НБУ, страхування кредитів та укладення гарантійних угод, дозволяють банкам знизити вплив зовнішніх факторів. Такі заходи сприяють зміцненню фінансової стійкості банківської системи, що є критично важливим для економічного відновлення банківської діяльності та є основою для формування ефективної цілісної системи управління кредитним ризиком в банку.

Список використаних джерел:

1. Богріновцева Л.М., Заїчко І.В., Федина В.В. Управління кредитним ризиком банку на фінансовому ринку: теоретичний аспект. 2024. *Цифрова економіка та економічна безпека*. Вип. 2(11). С. 283–289.
2. Боднар О.А., Тішечкіна К.В., Іваненко Г.Ю., Тарасенко В.П. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку. *Modern Economics*. 2019. Вип. 15. С. 21–26
3. Доценко І. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану. 2024. *Modeling the development of the economic systems*. Вип. 1. С. 156–162.
4. Значення пруденційних нормативів в цілому по системі. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2024-10-01.xlsx
5. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління кредитним ризиком банку: монографія. Суми : ДВНЗ – УАБС НБУ, 2008. 86 с.
6. Макаренко Ю.П. Організація системи управління кредитним ризиком банківської установи. 2021. *Теоретичні та практичні засади розвитку економіки, обліку, фінансів, менеджменту та права*. Вип. 1. С. 180–182.
7. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/NPL_AO_2024-09-01.xlsx
8. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#1243-za-obsyagom-kredytnogo-portfelya>
9. Самарічева Т.А., Іжевський П.Г. Формування оцінки кредитних ризиків банків на основі змін міжнародних стандартів та вимог. *Ефективна економіка*. 2023. Вип. 6. С. 1–19.
10. Хома І.Б., Лук'янський О.Б. Теоретико-методологічні аспекти вдосконалення управління кредитним ризиком в банку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. Вип. 2 (49). С. 295–301.

11. Шило Ж.С. Кредитний ризик комерційного банку: причини виникнення та методи управління. *Modern science and practice. Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference*. 2021. Вип. 1. С. 21–23.

12. Штамбург О.О., Катранжи Л.Л. Кредитний моніторинг як система управління кредитними ризиком. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика*. 2021. Вип. 1. С. 69–70.

13. Щербіюк А., Ткачук Н. Сучасні підходи до управління кредитним ризиком банку: теоретичні засади та практичні інструменти. 2024. *Економіка та суспільство*. Вип. 63. С. 1–8.

References:

1. Bogrinovtseva L. M., Zaichko I. V., Fedina V. V. (2024) Bank credit risk management in the financial market: theoretical aspect. *Digital economy and economic security*, 2(11), 283–289. (in Ukrainian)

2. Bodnar O. A., Tishechkina K. V., Ivanenko G. Y., Tarasenko V. P. (2019) Management and means of minimising the bank's credit risk. *Modern Economics*, no. 15, pp. 21–26. (in Ukrainian)

3. Dotsenko I. (2024). Credit risk management of banking institutions under martial law. *Modelling the development of the economic systems*, no. 1, pp. 156–162. (in Ukrainian)

4. The value of prudential standards in the system as a whole. Available at: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2024-10-01.xlsx.

5. Krykliy O. A., Maslak N. G. (2008) Bank credit risk management : monograph. Sumy: DVNZ – UABS NBU, 86 p. (in Ukrainian)

6. Makarenko Y. P. (2021). Organisation of the credit risk management system of a banking institution. *Theoretical and practical principles of economic development, accounting, finance, management and law*, no. 1, pp. 180–182. (in Ukrainian)

7. Volumes of active operations and share of non-performing assets in the system as a whole. Available at: https://bank.gov.ua/files/stat/NPL_AO_2024-09-01.xlsx

8. The level of non-performing loans (NPL). Available at: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#1243-za-obsyagom-kredytnogo-portfelya>

9. Samaricheva T. A., Izhevsky P. G. (2023). Formation of the assessment of credit risks of banks based on changes in international standards and requirements. *Effective economy*, no. 6, pp. 1–19. (in Ukrainian)

10. Khoma I. B., Lukianskyi O. B. (2024). Theoretical and methodological aspects of improving credit risk management in a bank. *Sustainable development of the economy*, no. 2 (49), pp. 295–301. (in Ukrainian)

11. Shilo J. S. (2021). Credit risk of a commercial bank: causes and methods of management. *Modern science and practice. Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference*, no. 1, pp. 21–23.

12. Shtambur O. O., Katranzhy L. L. (2021). Credit monitoring as a system of credit risk management. *Financial aspects of the development of the Ukrainian economy: theory, methodology, practice*, no. 1, pp. 69–70. (in Ukrainian)

13. Shcherbiyuk A., Tkachuk N. (2024). Modern approaches to bank credit risk management: theoretical principles and practical tools. *Economy and society*, no. 63, pp. 1–8. (in Ukrainian)